

Záróvizsga Útmutató

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Modern Közel-Kelet Tanulmányok MA levelező tagozatos hallgatói és oktatói számára

MA szakzárás követelményei

A záróvizsgára bocsátás feltétele az elfogadott diplomamunka, az előírt tanegységek elvégzése és a kötelező kreditmennyiség megszerzése.

Az MA záróvizsga menete

A záróvizsga három részből áll:

1. A szakdolgozat megvédése, melynek keretében a hallgató 10 perc időtartamban egy ppt-prezentáció keretében mutatja be dolgozatát és annak eredményeit a vizsgabizottságnak.
2. Beszélgetés a szakdolgozat tágabb kontextusába tartozó kérdésekről.
3. Tantárgyi vizsga *A Közel-Kelet modern története* és a *Domináns politikai diskurzusok a Közel-Keleten* című tárgyak anyagából.

A tantárgyi vizsga tételei a következők:

Domináns politikai diskurzusok a Közel-Keleten

1. A három nagy társadalompolitikai tendencia a 20. – 21. századi iszlámban: 1) a hivatalos iszlám irányzat, 2) az iszlamizmus (Muszlim Testvérek) és 3) a dzsihádiszmus (al-Qá'ida, Iszlám Állam). A szalafizmusok elkülönítése.
2. A nahda – a kulturális megújulás programja a 19. – 20. században – al-Afgháni, Abduh és Rasíd Ridá úttörő szalafizmusa.
3. Az I. vh. utáni arab „nemzetállamok” alkotmányozása és az iszlám tradíciója. Ali Abd al-Ráziq *Az iszlám és a hatalom forrásai* c. munkája. A Muszlim Testvérek Közösségének megalakulása és működése: „Alkotmányunk a Korán!” – A modern szekuláris állami berendezkedés, a hatalommegosztás, a parlamenti demokratikus működés, a pártrendszer stb. formális átvétele. Neopatrimoniális gyakorlat.
4. A vallási intézményrendszer az alkotmányos berendezkedésben. Awqáf, Dár al-Iftá' és modernizáció a képzésben. A vallási értelmiség funkcióvesztése: a saría bíróságok felszámolása. 1961. Azhar törvény.
5. A vahhábita iszlám és társadalmi tanításának kritikus pontjai: takfír, hidzsra, al-valá' va-l-bará', dzsihád. Ezek beépülése a dzsihádisták mozgalmakba (Iszlám Állam).
6. A Muszlim Testvérek Közösségének ideológiája az 1954-es bebörtönzések után. Szajjid Qutb programja a Mérőkövek c. munkája és Korán-magyarázatai alapján.
7. Az 1967-es vereség hatása. A szunnita fundamentalista kiscsoportok önállósulása. A palesztin kérdés szerepe a vallási-politikai mozgalmak fejlődésében.

8. A síita iráni teokratikus állam kialakulása és a velájat al-fakíh sajátosságai.
9. A világi értelmiségiek és a vallási – filozófiai hagyomány racionális értelmezésének kísérletei. (Naszir Hámid Abú Zajd, Muhammad Ábid al-Dzsábiri).
10. Az Azhar szerepe a modern szunnita iszlám értékeinek képviselésében. Az „arab tavasz” utáni fejlemények az iszlám világában (a „civilizációs állam” paradigmája). Ahmad Tajjib nagysejkh küzdelmei Egyiptomban a szélsőségek ellen.
11. A cionizmus különféle irányzatai.

Irodalom:

Hourani, Albert, *Arabic Thought in the Liberal Age 1798-1938*. Cambridge, 1986. (sok kiadás!)

Rostoványi Zsolt, *Az iszlám és a 21. század. Kihívások és válaszok*. Budapest, 2020.

Maróth Miklós, *Az iszlám kialakulása és fejlődése*. Piliscsaba 2023.

„Ahmad Tajjib interjú 80. születésnapja alkalmából.” Megj. Szaút al-Azhar (Az Azhar Hangja) 2026. január 15.-én. (a fordítás kéziratban).

Simon Róbert, *Az iszlám fundamentalizmus. Gyökerek és elágazások Mohamedtől az al-Qá'idáig*. Budapest, 2014.

Simon Róbert, *Politika az iszlámban. Az iszlám társadalom anatómiája*. Budapest, 2016.

Shlomo Avineri:

A Közel-Kelet modern története

1. Az európai térhódítás időszaka a Közel-Keleten, reformtörekvések az Oszmán Birodalomban és Egyiptomban, török és arab nacionalizmus, iszlám megújulás (nahda), a Közel-Kelet az első világháborúban és az azt követő rendezés.
2. A Közel-Kelet a két világháború között: független államok, mandátumterületek, gyarmatok, Egyiptom, Szaúd-Arábia kialakulása, Irán, az arab–zsidó konfliktus gyökerei, a második világháború a Közel-Keleten.
3. A hidegháború időszaka a Közel-Keleten, a liberális évtized, az arab államok függetlenségének elnyerése, egyiptomi forradalom, társadalomátalakítási kísérletek: „arab szocializmusok”, a fordulat évei: 1967–1973.
4. Az iszlám integrista ideológia megerősödése (iszlamizmus), az iszlám forradalom Iránban, iraki–iráni háború, háborúk Libanonban és az Öbölben.
5. A Közel-Kelet az egypólusú világrendben, az USA szerepvállalása, az izraeli–palesztin konfliktus: az oslói folyamat zsákutcái, az intifádák, Irán szerepvállalása a térségben
6. Az „arab tavasz” és következményei, Iszlám Állam, globális terrorizmus, Törökország szerepe.

Irodalom:

J. Nagy László: *Az ummától a nemzetállamig. Az arab országok a 19–20. században*. Szeged, 2009.

Rostoványi Zsolt: *A Közel-Kelet története 1918–1991*. Budapest, 2011.

Lugosi Győző: *Dokumentumok a Közel-Kelet XX. századi történetéhez*. Budapest, 2006.

N. Rózsa Erzsébet: *Az Arab Tavasz. A Közel-Kelet átalakulása*. Budapest, 2015.

Budapest, 2026. január 20.

Dr. Dobos Károly Dániel
Habilitált egyetemi docens, tanszékvezető
PPKE BTK